

Juny

El nom del sext mes de l'any deriva del llatí *juniu(m)*, perquè, probablement, era dedicat a Juno, reina dels déus que, amb Júpiter, el seu espòs, i Minerva, integrava la tríada capitolina. Era protectora de la dona, de la vida conjugal i dels parts. Tenia l'epítet de *Lucina* (derivat de *lux lucis* 'llum') perquè ajudava a venir a la llum feliçment.

Juliol

El nom del setè mes de l'any deriva del llatí *iulius*, nom posat en memòria de Juli Cèsar, tribú, *pontifex maximus*, censor, dictador vitalici i *imperator*, autor del calendari julià, anterior al calendari gregorià que usem actualment.

Són molt corrents les pronúncies populars «juriol», «joliol» i «joriol», que

no s'han d'usar mai en la llengua culta, ni oral ni escrita.

Agost

El nom del vuitè mes de l'any deriva del llatí vulgar *agustu(m)* i aquest del llatí clàssic *augustus*, nom posat en memòria de l'emperador romà Octavi Cèsar August.

Setembre

El nom del novè mes de l'any deriva del llatí *septembre(m)*, perquè era, antigament, el setè. A proposta de l'emperador Calígula se li va canviar el nom pel de *Germanicus*, que era el nom autèntic d'aquest emperador. El canvi es va mantenir durant algun temps, però molt poc.

Octubre

El nom del desè mes de l'any deriva del llatí vulgar *octobre(m)*, perquè aquest mes era, antigament, el que feia huit. Es va intentar canviar el nom d'aquest mes pel de l'emperador Dioclecià, però el canvi no va quallar.

Novembre

El nom de l'onzè mes de l'any deriva del llatí *novembre(m)*, perquè era, antigament, el que feia nou.

Desembre

El nom del dotzè mes de l'any deriva del llatí *decembre(m)*, perquè era, antigament, el desè. ◆

NOTA.- Done les gràcies als membres de la llista Migjorn per la seua ajuda i, d'una manera molt especial, a Jordi Minguell i Roselló, a Joan Olivares Alfonso i a Ramon Torrents Rappard.

Sobre la «sicalipsi»

ALBERT JANÉ

Les formes lèxiques *sicalipsi* (o *sicalipsis*) i *sicalíptic* (o *sicaliptic*), nom i adjectiu, respectivament, són dues paraules més aviat misterioses, que durant una bona colla d'anys van ser molt habituals, tant de la llengua oral com de la llengua escrita, fins que van desaparèixer sense deixar cap rastre. Per als qui ja en portem uns quants a cada cama, eren, anys enrere, formes ben familiars, i ens sembla més aviat sorprenent que no apareguin en els nostres grans diccionaris, on no les hem sabudes trobar.

Dit ben curt, *sicalipsi* i *sicalíptic* eren mots usats amb el valor de 'procaçitat' i 'procaç', respectivament. Dir un acudit *sicalíptic*, per exemple, era tant com dir un acudit verd. I pel que fa al seu origen, sembla que no era altre que el resultat d'una confusió, d'un *lapsus linguae*. Recordem que hom suggeria que *sicaliptic* no era sinó una corrupció del mot *apocalíptic*, usat, d'altra banda, amb un significat erroni.

Però si bé els nostres diccionaris no recullen aquestes formes tan curioses i anecdòtiques, sí que en trobem unes quantes ocurrences en el Corpus Tex-

tual Informatitzat de la Llengua Catalana (CTILC), concretament, cinc de *sicalipsi* i nou de *sicalíptic* (l'adjectiu era, certament, molt més habitual que el substantiu). La més antiga del substantiu, *sicalipsi*, amb una forma encara «no normativa», és a dir, *sicalipsis* (com *crisis*, *síntesis*, etc.), és de l'any 1912, que apareix en un text, significativament, del famós sacerdot i escriptor Ricard Aragó i Turon, el fundador de la Lliga del Bon Mot, que va popularitzar el pseudònim Ivon l'Escop. I l'última és d'un recull de poemes de l'escriptor mallorquí Joan Pons i Marquès, publicat l'any 1975, però que degué ésser escrit molt abans, car es tracta d'una edició pòstuma: Pons i Marquès va morir l'any 1971. Notem que també n'hi ha un exemple, de 1960, de Joan Oliver (*Pere Quart*), el qual recorre ja a la forma «normalitzada» *sicalipsi*.

Pel que fa a l'adjectiu, *sicalíptic*, els dos exemples més antics són de l'any 1909, que apareixen així mateix amb ortografia «pre-fabriana», *sicalíptich*. També és ben significatiu que n'hi hagi un precisament del famosíssim Fèlix Sardà i Salvany, aquell il·lustre eclesiàstic sabadellenc que ens volia convèncer, tant

sí com no, que el liberalisme era pecat. I l'últim que trobem ja no és, de fet, gaire recent: és de l'any 1956, i apareix en la justament cèlebre novel·la *Incerta glòria*, de Joan Sales.

Heus ací un petit florilegi de l'ús d'aquests mots que van tenir una existència relativament efímera i que van desaparèixer del nostre cabal lèxic amb la mateixa discreció amb què hi havien entrat:

— *Aquesta mena de literatura s'hi venia com pa beneit. També s'hi venia molta sicalipsi* (Jaume Passarell, 1949).

— *Plega, Pericles! I la sicalipsi a les flames per sempre* (Pere Quart, 1960).

— *... que llegeix el paperot brut, el que compra la postal indecenta, el que entra en el que diuhen ara teatre sicaliptich, el que concorre al cinematógraf escandalós...* (Fèlix Sardà i Salvany, 1909).

— *... places de toros, que cada dia s'eixamplen, amb cinemes, que tot ho liquiden, i amb una premsa sectària, sicalíptica hemofílica, que acaba amb el poble i amb la raça!* (Ivon l'Escop, 1917).

— *Diu que el van trobar amagat en un cova... -Pse... llegint una novel·la sicalíptica, ¿oi?* (Joan Sales, 1956). ◆